

El programa Museum Plus¹

EQUIP DE TREBALL DE MUSEUM PLUS

1

1.Col·lecció d'art Nordrhein-Westfalen K20/K21. Fotografia: Françoise Caraco, Zurich

Poco antes del verano de 2006 se ha iniciado el proceso de implementación del programa informático MuseumPlus en los museos catalanes. Se ha necesitado más de un año de trabajo para adecuar la versión -estándar- a las necesidades y requisitos específicos de nuestra comunidad museística y para que su resultado, «el estándar catalán» de MuseumPlus, se acerque al objetivo de convertirse en el programa de referencia para la documentación y la gestión de las colecciones del patrimonio mueble en Catalunya. El proyecto, liderado por la Dirección General del Patrimonio Cultural del Departamento de Cultura, ha contado con la estrecha colaboración de numerosos técnicos y profesionales de museos mediante sus aportaciones. El siguiente artículo explica con detalle las características y las posibilidades que ofrece el nuevo programa, así como las actuaciones previstas para su implementación.

Poc abans de l'estiu de 2006 s'ha iniciat el procés d'implementació del programari MuseumPlus als museus catalans.

Abans d'arribar fins aquest punt, ha calgut més d'un any de treball per aconseguir que l'aplicació s'adeqüés, a partir de la seva versió estàndard, a les necessitats i requeriments específics de la nostra comunitat museística, i que el seu resultat, «l'estàndard català» de MuseumPlus, s'apropi a l'objectiu d'esdevenir el programari de referència per a la documentació i la gestió de les col·leccions del patrimoni mueble a Catalunya.

El projecte, liderat per la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura, no només amb els recursos econòmics necessaris sinó també amb la creació d'un equip de treball, ha comptat també amb l'estreta col·laboració de nombrosos tècnics i professionals de museus mitjançant les seves aportacions.

ANTECEDENTS I JUSTIFICACIÓ DEL PROJECTE

Abans de realitzar la tria d'aquest producte, fou necessari tenir en compte el fet que es tractava d'una elecció que no podia obviar d'una banda l'important nombre de registres informatitzats en l'anterior aplicació, distribuïda pel Departament, el DAC (Documentació Assistida de Col·leccions), com d'altra banda tots els beneficis derivats de la formació i difusió de criteris de documentació, i els hàbits adquirits a l'hora de dur

¹ Volem fer constar el nostre agraïment a la col·lecció d'Art Nordrhein-Westfalen K20/K21 per les facilitats prestades durant les sessions fotogràfiques.

standard' of MuseumPlus, to approach its aim of becoming the programme of reference for documenting and managing moveable heritage collections in Catalonia. The project led by the Catalan Ministry of Culture's Directorate General for Cultural Heritage has enjoyed the close collaboration and contributions of many museum experts and professional staff. The following article explains in detail the nature of and opportunities offered by the new programme, and the actions envisaged for its implementation.

a terme l'inventari i catalogació de col·leccions, així com creació i sistematització de vocabularis i tesaurus, que havia suposat l'experiència DAC. En resum, aquesta experiència prèvia suposava l'existència d'un sistema documental propi, implantat majoritàriament als museus del nostre país. Malauradament, des de feia anys, l'aplicació DAC havia sofert els problemes derivats de la no-renovació a temps de la seva plataforma tecnològica, sobretot els referits al suport amb els sistemes operatius més recents, al treball multiusuari i a l'escassa «usabilitat» de les interfícies de treball.

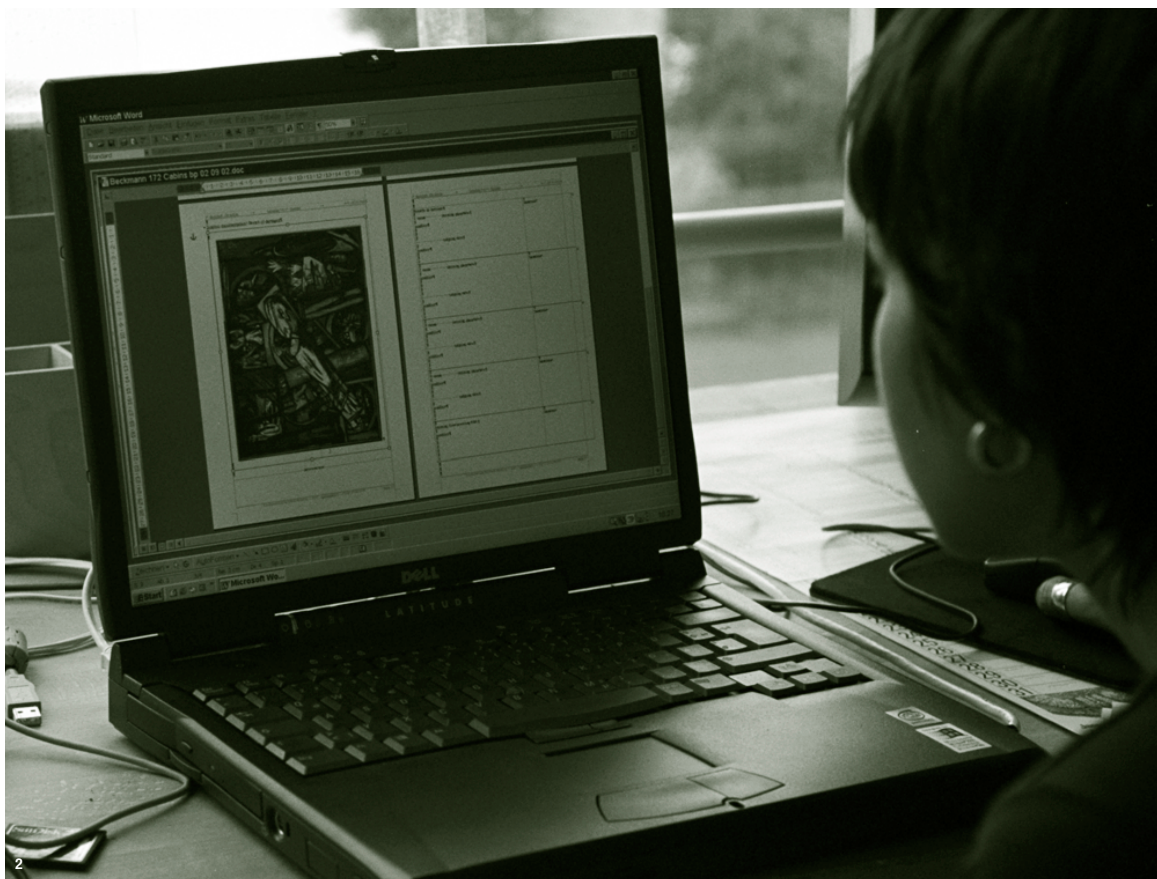
Per això l'anàlisi que es va dur a terme valorà, entre d'altres factors, el grau de flexibilitat a l'hora de recollir els aspectes que mereixien ser rescatats de l'experiència DAC, així com la seva capacitat d'adaptabilitat a la variada i complexa tipologia dels museus als quals havia de donar resposta.

El programari MuseumPlus. Característiques

Els objectius del projecte no es limitaven a la simple substitució d'un producte que havia arribat a la seva obsolescència tecnològica per un altre de més modern, sinó que calia posar a l'abast dels museus una eina amb voluntat de «gestió integral» per a la quasi totalitat de les funcions i tasques diàries d'una institució museística (excepte el recompte/venda d'entrades i la comptabilitat).

El proveïdor del MuseumPlus és l'empresa Zetcom AG, amb seus principals a Zug, Berna i Berlín. (<http://www.zetcom.com>)

Aquest proveïdor, mitjançant MuseumPlus, ha resolt el problema d'organitzar tota la diversitat de dades i d'informació que pot derivar-se de la gestió integral d'un museu i les seves col·leccions, a partir del disseny d'una sèrie de mòduls que han estat creats per ajustar-se als estàndards internacionals proposats per tal de dur a terme eficaçment les diferents tasques de gestió i documentació de museus i col·leccions: preparació d'exposicions: –*mòdul exposicions*–, cessions i sol·licituds temporals d'objectes: –*mòdul contractes de préstec*– tractaments de conservació i restauració: –*mòdul de conservació i restauració*–, organització d'activitats de difusió: – *mòdul d'activitats*–, gestió d'adreces: – *mòdul d'adreces*–, control de moviments –*mòdul de gestió de les ubicacions*. Però molts d'aquests processos generen tasques molt específiques: transport i embalatge d'objectes, coordinació de publicacions, encàrrecs a professionals, etc., que disposen en el programari d'una sèrie de mòduls específics relacionats amb els mòduls principals: –*mòdul de transports*–, *mòdul d'embalatge i presentació*–, –*mòdul d'autors/participants (exposició)*

Possibilitats de gestió que ofereix el programari

2. Col·lecció d'art Nordrhein-Westfalen K20/K21.
Fotografia: Françoise Caraco, Zurich

El concepte de «gestió integral» del programari s'ha d'entendre com:

- La capacitat per a la creació i manteniment d'una base de dades que reculli la informació «permanent» de l'objecte: dades d'identificació de l'objecte, dades administratives i legals, dades econòmiques, etc.
- La capacitat per a la creació i manteniment d'una base de dades que reculli la informació «acumulable» de l'objecte durant la seva seqüència vital: restauracions, moviments, participació en exposicions, reproduccions, documentació gràfica, estudis i anàlisis, etc.
- La capacitat per a la documentació i control dels processos que es deriven de les tasques pròpies de la gestió de les col·leccions: activitats de conservació, de recerca i de difusió.

- La capacitat d'elaboració automàtica de documents estàndard implicats en els processos de gestió de museus i col·leccions.
- La capacitat d'explotació de dades, mitjançant l'elaboració d'informes i llistats que poden ser consultats a nivell intern (personal del museu i/o institució) i/o a nivell extern (investigadors, públic general, etc.).

Els museus amb poc volum de gestió o amb pocs recursos de personal

podran optar per treballar amb els mòduls bàsics de gestió, i aquells que disposin d'un gran volum d'activitats i d'intercanvis podran utilitzar altres mòduls que permeten el control d'aquests aspectes de la gestió.

En conseqüència, els responsables de la planificació de la gestió del museu hauran de fer una reflexió sobre els processos i l'organització del treball en el museu, la disponibilitat de recursos de personal per treballar amb el programari, i els procediments de treball que proposa el programari MuseumPlus.

3 i 4. Col·lecció d'art Nordrhein-Westfalen K20/K21.
Fotografia: Françoise Caraco, Zurich

En qualsevol cas, val a dir que MuseumPlus està pensat per fer possible que hi hagi museus que disposin d'un professional que pugui responsabilitzar-se d'un sol mòdul, mentre que en altres museus sigui un únic professional el responsable de tota l'aplicació. I així mateix perquè els procediments de treball s'adaptin als estàndards internacionals de gestió i documentació de col·leccions.

- Mòdul Col·lecció

L'eix vertebrador del programari és el mòdul *Col·lecció*, que permet recollir tot tipus d'informació i documentació sobre l'objecte o espècimen custodiat a la nostra institució. Pel fet que els museus de Catalunya disposen d'un ampli ventall de tipus de fons: art, arqueologia, arts decoratives, ciències naturals, ciència i tècnica, numismàtica, etc., MuseumPlus havia d'adaptar-se a les necessitats documentals d'aquests museus i per aquest motiu es va crear la figura de les «Categories generals». Es tracta d'oferir a l'usuari una «plantilla» documental on, a més dels camps bàsics de documentació, s'hi recullen els camps específics de les diverses disciplines científiques.

A dia d'avui, MuseumPlus recull quinze categories: Arqueologia, Art, Arts gràfiques, Botànica, Ciència i tècnica, General, Imatge mòbil/so, Instruments musicals, Intervenció arqueològica/paleontològica, Mineralogia, Numismàtica, Paleontologia, Petrologia, Zoologia i Monument Històric.

Volem destacar-ne dues pel seu caràcter innovador: les categories *Intervenció arqueològica/paleontològica* i *Monuments històrics*.

La primera d'elles vol ser la resposta a la necessitat de molts museus municipals i comarcals de documentar de manera ràpida i eficaç les nombroses campanyes arqueològiques i excavacions d'urgència que es realitzen al municipi o comarca corresponent. És per tots sabut que una excavació arqueològica suposa per als museus l'ingrés simultani d'una gran quantitat d'objectes, la majoria dels quals només poden ser comptabilitzats, però no documentats amb la minuciositat desitjada. La categoria *Intervenció arqueològica/paleontològica* vol ser una fitxa documental, no d'un objecte, sinó del resultat d'una excavació, d'una intervenció. Això permetrà recollir les dades bàsiques del jaciment i dels materials descoberts, sense necessitat d'especificar un a un els materials arqueològics.

MuseumPlus disposa d'una eina realment eficaç per configurar conjunts de fitxes amb una estructura jeràrquica, fet que permetrà que, amb el temps, aquesta fitxa d'intervenció arqueològica esdevingui el referent dels objectes que es van documentant paulatinament, objectes que passaran a dependre d'aquesta fitxa d'intervenció, la qual, en un sentit estricte, esdevindrà una «fitxa de conjunt».

La segona categoria a destacar seria la de *Monument històric*, que vol donar cabuda a la possibilitat de documentar aquells edificis i monuments que són gestionats per determinats museus.

La documentació de les col·leccions amb MuseumPlus estructura les inter-fícies de treball en diversos àmbits:

- la secció principal, on es recullen els principals camps identificadors (Nom de l'objecte o de l'espècimen, Títol, Autor, Datació o Lloc de procedència);
- la imatge/ les imatges de referència de l'objecte o espècimen;
- les «pestanyes», les quals agrupen una sèrie de camps segons la seva importància o temàtica: Identificació, Història de l'objecte/Ingrés, Recol·lecció/excavació, Associació/Elements, Descripció formal, Dades complementàries, Estat de conservació, Conservació preventiva i les específiques de cada «categoria».

Molts camps d'informació, tant a la secció principal com a les pestanyes, disposen de camps secundaris, fet que permet arribar a uns graus de precisió documental altament acurats. El mòdul *Col·lecció* arribaria a disposar de més de 200 camps. L'objectiu del programari és permetre una documentació de nivell bàsic (utilitzant només els camps més significatius) i alhora una documentació «especialitzada».

El mòdul *Gestió de les ubicacions* (explicat amb detall en el proper apartat), juntament amb els mòduls *Autors/participants*, *Bibliografia i Esdeveniments*, així com els mòduls auxiliars *Valors econòmics*, *Propietaris anteriors i Paraules clau*, converteixen el programari MuseumPlus en una eina molt completa de documentació que dona entitat a tot el que en anteriors programes eren simples apunts informatius. El fet que amb aquest programari disposem de «mòduls» per gestionar informació, com ara els autors o la bibliografia, suposa per a l'usuari la certesa de poder mantenir una base documental precisa i detallada.

Tant el mòdul *Col·lecció* com altres mòduls de gestió i administració disposen d'un mòdul auxiliar *Multimèdia*, que, als registres o fitxes documentades, permet associar-hi imatges, enregistraments, arxius d'ofimàtica o llocs web.

Un altre element comú a molts dels mòduls de MuseumPlus és la possibilitat d'organitzar les fitxes en col·leccions. Aquestes col·leccions són agrupacions que poden respondre a criteris tan diversos com tipus de mate-

5. Col·lecció d'art Nordrhein-Westfalen K20/K21.
Fotografia: Françoise Caraco, Zurich

rials, tipus d'objecte, fonts d'ingrés o qualsevol altra organització que el museu pugui haver estipulat. MuseumPlus permet treballar amb totes les fitxes, tant amb les que pertanyen a una col·lecció concreta com a varies d'elles. Això permet a l'usuari agilitzar processos com les cerques o l'explotació de dades. L'organització de les dades en col·leccions també permet establir permisos de treball segons els perfils d'usuaris que s'hagi estipulat (autoritzats a crear i modificar dades, a modificar però no suprimir, o només a consultar). El perfil d'usuari creat també permetrà indicar a quins mòduls es pot tenir accés i quina informació pot romandre oculta.

- Control de les ubicacions

Un dels aspectes més importants en la gestió de col·leccions és el control de les ubicacions i dels moviment dels objectes, tant dins com fora de la institució. Conèixer de manera ràpida i eficaç com i on es troba un objecte determinat, ja sigui del propi fons o cedit temporalment al museu, és una qüestió fonamental per tal de garantir la seguretat de les col·leccions.

Per dur a terme el control del moviment d'objectes, incloent-hi entrades i sortides, MuseumPlus disposa del *Mòdul de Gestió de les ubicacions* que permet controlar dades bàsiques de cada moviment de l'objecte: el motiu del moviment, la destinació, la durada del moviment, la persona responsable. Cada un dels moviments disposa d'un registre propi on es registren les dades bàsiques del moviment, i disposa, a més, de la possibilitat d'establir enllaços amb altres mòduls que poden estar relacionats amb el trasllat (*mòdul de Transport*, (si el moviment ho requereix i el museu n'és el responsable), *mòdul d'Embalatge*, *mòdul de Contractes de préstec* (on s'especifiquen les condicions tècniques i legals d'una cessió temporal), *mòdul de Conservació-Restauració* (on s'especifiquen les condicions del trasllat).

- Gestió d'adreces, Grup d'adreces, Factura, Tramesa, Intercanvis

MuseumPlus contempla l'automatització de certes tasques administratives mitjançant mòduls com Adreces, Grup d'adreces, Tramesa, Factura o Intercanvis.

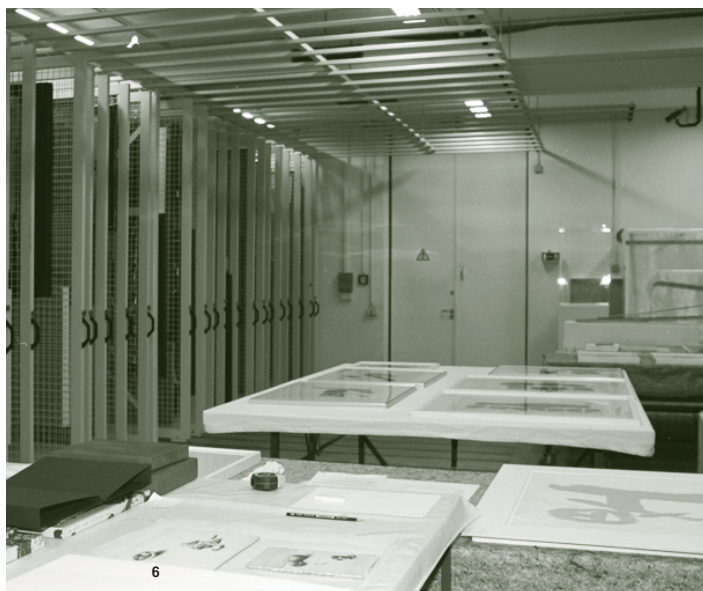
Per accedir, mantenir i utilitzar ràpidament i eficaçment totes les adreces, MuseumPlus disposa del *Mòdul de Gestió d'adreces*. Aquest mòdul permet mantenir una única base de dades d'adreces d'entitats que tinguin diferents tipus de relació amb el museu: prestadors o prestataris, premsa, entitats col·laboradores, amics del museu, escoles, proveïdors, etc. Amb aquest mòdul és possible fer publictrameses, comunicats de premsa, imprimir etiquetes o cartes en sèrie personalitzades.

La gestió de la publictramesa a través del mòdul *Adreces* ofereix a l'usuari la possibilitat de disposar d'una fitxa molt detallada del personal del museu, dels clients, de les escoles, del públic habitual de les activitats que realitza el museu, d'altres museus o institucions, d'empreses de transport, de professionals, etc. El mòdul *Adreces* també permet portar un «registre» dels contactes (cartes, missatges de correu electrònic, reunions, trucades telefòniques) mantinguts amb determinades persones o institucions.

Els mòduls *Grups d'adreces* i *Trameses* permeten la realització de trameses de correu (ja sigui correu ordinari o correu electrònic). Aquests dos mòduls tenen com a base el mòdul *Adreces*, el qual no només permet realitzar missatges de correu electrònic sinó que també «nodreix» altres mòduls de gestió de les col·leccions, com ara *Exposicions*, *Activitats*, *Factura*, etc.

El mòdul *Intercanvis* permet controlar els intercanvis de publicacions que es realitzen amb altres museus o institucions.

El mòdul *Factura* permet registrar i elaborar les factures que es poden generar arran de les activitats realitzades pel museu, les comandes de la fototeca, etc.

6 i 7. Col·lecció d'art Nordrhein-Westfalen K20/K21.
Fotografia: Françoise Caraco, Zurich

- Explotació de dades

L'explotació de les dades a MuseumPlus té diversos vessants: cerques, creacions de galeries d'imatges i grups d'objectes o canvis massius.

Com que les cerques són una eina indispensable en qualsevol base de dades, MuseumPlus s'ha trobat davant la dificultat d'haver de gestionar una estructura documental molt extensa i complexa com és la nostra. Per aquest motiu, per iniciativa del proveïdor, i sota les indicacions de la Direcció General de Patrimoni Cultural, s'està treballant en la implementació d'un sistema de cerques que sigui útil i «amigable» per a l'usuari. A partir d'una cerca tan complexa com l'usuari necessiti, es podran explotar les dades ja sigui a través de la seva consulta en el mòdul corresponent, elaborant informes o creant galeries d'imatges o grups d'objectes.

Galeries d'imatges és una funció útil per a una consulta «visual» de determinades fitxes (d'un autor concret, d'una col·lecció determinada, d'una exposició que el museu està organitzant, etc.), ja que ofereix un breu resum de l'objecte o espècimen, acompanyat d'una imatge segell.

Grups d'objectes permet un ràpid accés a un grup de fitxes que l'usuari ha agrupat per treballar-hi durant cert període de temps o perquè habitualment s'han de consultar conjuntament. També és un element clau per a una funció tan important com és la dels canvis massius de les dades documentals.

Tan el sistema de cerques com els canvis massius són funcions que Zetcom anirà implementant paulatinament en el programari. La Direcció General de Patrimoni Cultural s'encarregarà de fer arribar als museus aquestes i altres actualitzacions del programari.

El programari MuseumPlus ofereix la possibilitat de crear documents, informes i llistats estàndard per a cada mòdul de gestió. D'aquesta manera s'obre per als museus un gran ventall de possibilitats en poder-ne personalitzar els documents, informes i llistats, sense necessitat de tenir coneixements de programació.

El mòdul *Informes i Llistats* permet definir llistes, informes i etiquetes, que mostraran d'una manera personalitzada els resultats d'una cerca. Hi ha diferents possibilitats de visualització, i totes poden incloure-hi imatges:

- **Llistes:** diversos registres es visualitzen en forma de taula. Aquest tipus de visualització és pertinent quan es volen editar els resultats d'una cerca en què calgui integrar-hi més d'un registre.
- **Informes:** Es visualitza un registre per cada pàgina. Amb aquest tipus de visualització es pot imprimir un contracte de cessió temporal, el full de seguiment d'un objecte o la fitxa tècnica d'una exposició.
- **Etiquetes:** diversos registres es visualitzen com a etiquetes
- **Documents:** A partir d'una plantilla de Word és possible dissenyar documents que incloguin informació dels camps d'un registre que hagin estat preseleccionats en la plantilla del document.

Les visualitzacions només es poden crear per a un mòdul en concret, és a dir que si s'ha creat un informe per al mòdul *Col·lecció* no es podrà utilitzar en el mòdul *Restauració*, per exemple. Totes les visualitzacions es poden imprimir directament o bé editar en Word o Excel. L'opció de transferir-les a aquests formats permet tractar la informació manualment i guardar-la en un directori propi.

Si bé el programari ofereix la possibilitat que cada museu dissenyi els seus propis models, el programari oferirà també una sèrie d'exemples per als mòduls bàsics de gestió que recullen el conjunt de requisits considerats pels museus pilot i la pròpia Direcció General de Patrimoni com a bàsics per a la gestió.

Alguns exemples d'informes i llistats que s'inclouran a l'estàndard català són, només en el mòdul d'exposicions:

Llistat d'etapes d'una exposició, llistat simple d'obres d'una exposició, llistat de planificació d'una exposició (amb imatges), llistat de distribució d'objectes a l'exposició, etiquetes de retolació, fitxa de control d'itineràncies, llistat de prestadors, llistat d'obres amb valoracions per assegurança.

Aquests models podran ser utilitzats directament pels usuaris que ho desitgin, o bé poden esdevenir el punt de partida per a l'elaboració d'altres documents que elabori el museu.

Un altre vessant de l'explotació de dades seria la consulta de camps Log (mantenint un registre de les modificacions realitzades en determinats camps); disposar d'accés a les *Dades suprimides* (una eina que ens recordaria la *paperera de reciclatge* d'Office) i que permet recuperar els registres eliminats de determinats mòduls; realitzar *Tests de duplicats* per localitzar possibles repeticions de dades o accedir a una *agenda* d'activitats pendents o de ja realitzades a través dels mòduls *Dades control-Dades termini*.

Mòduls de gestió

MuseumPlus disposa d'una trentena de mòduls útils per al control i documentació dels principals processos de gestió de les col·leccions. Entre els que es poden dur a terme amb el programari, podríem destacar-ne:

- Gestió d'exposicions

La preparació d'una exposició és una tasca força complexa per a la qual MuseumPlus disposa del mòdul bàsic de *Gestió d'Exposicions*, així com d'un conjunt de mòduls que permeten dur a terme la planificació, coordinació i documentació d'aspectes concrets de la gestió: mòdul *Autors/Participants*, que gestiona exposició, mòdul *adreces*, mòdul *comanda de fotos exposició*, mòdul *de galeria d'imatges*, mòdul *de conservació i restauració*, mòdul *de contractes de préstec*, mòdul *de transport*, mòdul *d'embalatge i presentació*, mòdul *d'activitats*.

El mòdul de *Gestió d'exposicions* permet el control tant de les exposicions de producció pròpia que es poden exhibir dins o fora de la institució (el mòdul disposa d'una funció especial per controlar les exposicions itinerants) com les exposicions de producció aliena i les coproduccions en què el museu pot participar com a prestador d'objectes o senzillament com a entitat receptora de la mostra. En aquest mòdul és possible reservar les obres que calgui exposar, seleccionant-les del mòdul de col·lecció, informar de l'estat de la sol·licitud de les obres que no formen part del fons propi, consignar les dades tècniques, legals i econòmiques de la mostra, controlar els transports, les assegurances, els contractes de préstec i les condicions d'exhibició de les obres, coordinar la participació dels profes-

sionals de producció i dels autors dels textos de publicacions, gestionar la comanda de fotografies i planificar les activitats vinculades a l'exposició. A més a més, es poden contemplar en una galeria d'imatges les còpies digitalitzades de les obres que formen part de l'exposició.

- Gestió de préstecs, dipòsits o intercanvis. Sol·licituds i cessions temporals

MuseumPlus disposa d'un conjunt de mòduls que permeten gestionar i controlar tant els processos de cessió o sol·licitud temporal d'objectes/espècimens o d'exposicions com els dipòsits i intercanvis d'objectes o espècimens. El programari disposa d'un mòdul principal per dur el control d'aquests tipus de processos: mòdul de *Contractes de préstec*, amb el qual es poden assignar obres, definint-ne les condicions del préstec, les dades de l'assegurança, els transports, les dades administratives i legals dels prestataris i/o prestadors, etc.

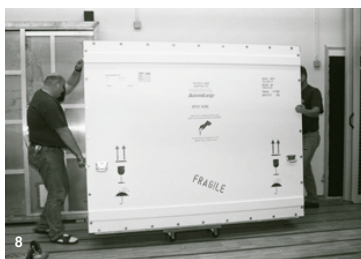
Relacionats amb el mòdul principal existeix una sèrie de mòduls que permeten documentar diferents aspectes de la gestió (transports, correus informes de conservació i restauració, control d'autoritzacions, etc.).

- Gestió d'activitats i d'espais

El programari disposa també de la possibilitat de planificar i preparar tot tipus d'activitats vinculades al museu o a una exposició, com ara visites guiades, cursos, seminaris, tallers, concerts, representacions, etc. Amb aquest mòdul és possible establir l'ordre de l'acte, definir horaris, introduir-hi adreces de contacte dels participants, imprimir llistes de participants, reservar sales, infraestructura i mitjans auxiliars. Aquest mòdul principal està vinculat als mòduls de *Calendari d'activitats i de Gestió d'espais*. El primer facilita la visualització en un calendari (mensual o setmanal) de les activitats programades. La informació es pot filtrar per dates o espais. El segon ofereix la visualització en forma de llista detallada (horari) de les activitats programades en un espai determinat. D'aquesta manera es poden fer consultes ràpides de l'ocupació de l'espai i és possible evitar-ne duplicitats d'ocupació. Mitjançant la connexió als mòduls de facturació i adreces, existeix també la possibilitat de generar factures associades a activitats i lliurar-les als participants.

- Control de tasques

Una de les possibilitats de gestió que probablement serà molt ben valorada pels usuaris de MuseumPlus és el control de tasques i procediments de gestió que ofereix el mòdul *Dades de control*. Aquest «mòdul-agenda» permet dur el control dels treballs pendents o dels treballs ja fets. El mòdul és disponible a tots els mòduls de gestió de l'aplicació, i esdevé una eina

8, 9 i 10. Col·lecció d'art Nordrhein-Westfalen K20/K21. Fotografia: Françoise Caraco, Zurich

indispensable per a la planificació del treball i la gestió de terminis de cada usuari.

Amb el mòdul *Dades de control* és possible l'assignació d'un pla de treball detallat per a un o diversos objectes de la col·lecció, controlar-ne terminis de lliurament de treballs, previsions d'entrades i sortides, visites, arribada de correus, reunions, i dur el control dels processos de gestió (sol·licitud i arribada d'autoritzacions, etc.).

Tota la informació que genera aquest mòdul pot ser consultada en el mateix mòdul, o bé en el mòdul *Dates i terminis*, que permet la consulta conjunta de totes les entrades realitzades en tots els mòduls. La informació es pot consultar en aquest mòdul filtrant-la per usuaris, per dates i per mòduls.

- Gestió de la conservació preventiva i de restauració

Amb el mòdul de *Conservació-restauració* es poden documentar diferents tipus d'activitat que realitza el conservador-restaurador: l'estudi i actuació sobre un objecte, l'estat de conservació per al préstec, l'anàlisi, la inspecció de conservació preventiva, la inspecció de l'entorn i la inspecció d'edificis.

El programari permet vincular els diferents tipus d'informes de conservació-restauració, i les fotografies corresponents, amb la fitxa del mòdul Col·lecció de l'objecte en qüestió. Fàcilment es pot visualitzar l'historial dels diferents informes de conservació-restauració que s'han fet sobre un objecte i passar d'un informe a un altre.

Pel que fa a la gestió en conservació-restauració, són interessants els camps sobre l'estat de conservació dels objectes, que permeten informar si cal intervenir sobre un objecte i la urgència d'aquesta intervenció. D'aquesta manera, si, a mesura que es treballa amb la col·lecció, es té la precaució de documentar aquests camps, posteriorment es podran obtenir llistats d'objectes que cal tractar i saber quins tractaments cal fer en primer terme.

Un tema que també s'ha tingut en compte és el de la inspecció periòdica

dels objectes. Amb el MuseumPlus, si cal que un objecte sigui inspeccionat amb una periodicitat específica, podem informar-ho en un camp, de manera que després podrem obtenir un llistat amb els objectes que toca inspeccionar en un determinat moment.

11,12 i 13. Col·lecció d'art Nordrhein-Westfalen K20/K21. Fotografia: Françoise Caraco, Zurich

Com en la resta de mòduls, cada fitxa de conservació-restauració conté una sèrie de camps de gestió que donen informació sobre qui, quan i què ha fet respecte a un objecte concret. També s'inclou el camp *Estatus*, que permet controlar quines activitats de conservació-restauració s'estan duent a terme actualment (estan obertes) i quines es van concloure en un determinat moment (estan tancades).

El mòdul *Conservació-Restauració* té vincles amb els mòduls de col·lecció, exposicions i adreces, la qual cosa permet una gestió àgil de totes les activitats.

L'ESTÀNDARD CATALÀ

Equip de treball d'adequació

La tria vers l'adequació d'un estàndard «flexible», en comptes de la implementació d'un estàndard tancat, implicava com a derivada inexcusable un període de temps durant el qual treballar les «entranyes» del producte per tal de fer-lo al més útil i proper possible als nostres usuaris, amb el consegüent increment de complexitat. L'activitat ha estat duta a terme pel següent equip de treball:

Esther Martos, Montse Perramon i Núria Montenegro, documentalistes

Marta Oriola, restauradora

Conxita Gil, museòloga

Fernando Teba, tècnic informàtic

Abel Carretero, coordinació

L'actuació principal de l'equip ha estat centrada en les proves funcionals de l'aplicació i en l'adequació de les interfícies de treball i mòduls per tal que s'ajustin a les estructures documentals i a les metodologies emprades al nostre àmbit museístic (des de la revisió de les interfícies proposades per als diferents tipus d'objectes o espècimens fins als diferents tipus de llistats necessaris per a la gestió museística).

En diferents graus d'implicació, caldrà la seva participació en les futures migracions de dades, tant les generades en DAC com les que no estiguin en format DAC, bàsicament bases Access i FileMaker adaptades, permetent el seu traspàs cap a bases DAC amb la finalitat que, arribat el moment, puguin emprar el procés automatitzat i gratuït de migració cap a MuseumPlus. Després d'aquest punt, caldrà la seva assistència durant la implementació del nou programari i l'accés a la informació ja introduïda mitjançant l'eina informàtica ara en procés de substitució.

D'altra banda també han participat en totes les accions relatives als cursos de formació que començaren a partir del mes de febrer d'enguany. L'equip de treball també està duent a terme la confecció del manual d'usuari i del manual d'administració de l'estàndard català de MuseumPlus. En aquests manuals s'intenta explicar d'una manera sintètica i senzilla tant les funcions bàsiques del programari com les més complexes. També es facilita la definició dels camps que constitueixen els diferents mòduls. Els manuals intenten ser una eina pràctica i de fàcil consulta, i per aquest motiu s'ha fet un gran ús de les captures de pantalles, fet que permet a l'usuari ubicar ràpidament els passos que s'hi descriuen.

Aquests manuals es troben en un estat permanent d'ampliació i de modificació per tal d'anar recollint els canvis i les millores que s'incorporen al programari i intentar que, en tot moment, l'usuari disposi de la versió més actualitzada possible.

Metodologia de treball

La realització de les proves de funcionament del programari MuseumPlus per part de l'equip de treball de la Direcció General de Patrimoni Cultural va suposar la creació d'una base de dades específica per poder documentar el miler aproximat d'incidències, errors i punts que calia millorar o modificar detectats al llarg d'un any aproximat de proves, revisions i tests de funcionament de tots els mòduls i funcionalitats de l'aplicació.

Aquesta base de dades de «TPR» (*test problems results* – resultats de tests de problemes) ha permès mantenir un diàleg àgil i eficaç entre la Direcció General del Patrimoni Cultural i el proveïdor. Aquest diàleg permetia especificar en quin mòdul es detectava el problema, quin era el problema con-

cret, la data de registre del problema o incidència i la data de resolució o l'estat en què es trobava el punt en qüestió (pendent de resoldre, pendent de test, no solucionat, a l'espera de noves actualitzacions del programari, etc.). També es va arribar a estipular un calendari per tal d'anar solucionant en properes versions aquells problemes relacionats no tant amb errors del sistema sinó amb mancances de funcionalitats detectades per l'equip de treball.

Les proves realitzades per l'equip de treball no només van permetre millorar l'aplicació sinó que també van permetre detectar quins mòduls havien de ser modificats o adaptats per tal d'assolir el que es considera l'estàndard català de MuseumPlus. Tots els errors, problemes i incidències detectats es van anar validant en les successives versions del programari que el proveïdor facilitava a la Direcció General.

- Estudi de les necessitats de gestió i documentació als museus

La proposta d'adaptació dels mòduls de gestió i documentació del programari MuseumPlus a l'estàndard català es va dur a terme durant l'any 2005.

El treball s'estructurà en dues fases:

Durant la primera fase es va dur a terme una anàlisi de les necessitats de gestió de diferents museus de Catalunya. Es van escollir vuit museus de tipologies diverses, quant a titularitat, tipus de col·lecció, volum de gestió i disponibilitat de recursos, amb l'objectiu de triar una mostra representativa de la realitat dels museus catalans. (Alguns d'aquests museus han estat després els museus pilot que han posat a prova l'estàndard català.)

En aquesta primera fase, el treball consistí en analitzar els sistemes de gestió i documentació de cada museu, recollir les opinions dels tècnics especialistes sobre els requeriments de gestió, i finalment recollir una mostra de la documentació que cada museu utilitza en els diferents expedients de gestió. Amb tota aquesta informació es va elaborar un document on es presentava una proposta que recollia un ampli ventall dels requeriments detectats als museus.

L'estudi va posar de manifest la complexitat dels processos de gestió de col·leccions, l'escassetat de recursos i la heterogeneïtat i multiplicitat de respostes que els museus han generat al llarg dels anys, malgrat dur a terme el mateix tipus de gestió, tant en el disseny de bases de dades substituïdes del DAC, com en la producció de documents o la determinació de protocols. També vàrem copsar les mancances i limitacions dels escassos intents de difusió de bases documentals de museus a través d'Internet.

14, 15 i 16. Col·lecció d'art Nordrhein-Westfalen K20/K21. Fotografia: Françoise Caraco, Zurich

La conclusió és que, tot i l'aportació que en el seu moment va representar el DAC per a la sistematització del procés documental i la publicació de la col·lecció de manuals sobre documentació editada pel Servei de Museus de la Generalitat de Catalunya, avui en dia els museus no disposen encara d'un model normalitzat per a la sistematització i homogeneïtzació de processos i documents de gestió de museus i col·leccions. Com a conseqüència, el grau d'insatisfacció dels tècnics i especialistes consultats és força elevat. Només un dels deu museus consultats es mostrava satisfet amb el seu programari informàtic de gestió de les col·leccions de què disposava, després d'alguns anys de treball amb un proveïdor, i només un altre havia dut a terme un treball d'estructuració del sistema de documentació del museu.

Tots els tècnics varen coincidir a posar de manifest les mancances del sistema de treball actual, que, en la majoria de casos, combina la gestió «manual», basada en la capacitat i la memòria del tècnic responsable, amb el tractament informàtic parcial de les dades de documentació dels objectes. Finalment, és una demanda unànime la reivindicació d'un sistema informàtic de gestió i documentació de col·leccions que permeti la normalització i homogeneïtzació de tots els procediments de treballs que intervenen en la gestió i que garanteixi el treball en xarxa del conjunt de tècnics del museu.

Durant la segona fase de treball es va dur a terme una revisió exhaustiva de l'estàndard internacional de MuseumPlus per tal de comprovar si el programari podia respondre als requeriments bàsics que es van definir en l'estàndard català i que es posaren de manifest en les conclusions de la primera fase de l'estudi.

L'anàlisi va posar de manifest que l'estructura del programari no s'ajustava exactament a la metodologia de treball que es duu a terme a la majoria de museus de Catalunya. Això va obligar a fer-ne una revisió mòdul

per mòdul i camp per camp, per tal de comprovar si totes les necessitats de gestió detectades als museus, que hem relacionat en el capítol anterior, es podien dur a terme, i ens va obligar a «redissenyar» alguns mòduls, proposant-hi modificacions sobre l'estàndard del proveïdor.

17,18 i 19 Col·lecció d'art Nordrhein-Westfalen K20/K21. Fotografia: Françoise Caraco, Zurich

Les modificacions proposades es varen concretar, fonamentalment, en una sèrie de canvis en el programari original. Alguns d'ells els podríem considerar com a modificacions simples: modificació del nom del camp, pestanya, o mòdul per tal de definir millor, o fer més entenedora, la seva funcionalitat. Altres canvis han suposat una considerable ampliació de funcions i capacitat de gestió: suggeriment de nous camps, noves finestres o noves pestanyes en el mòduls ja existents; d'altres han significat fins i tot la modificació del sistema estructural de relació entre mòduls (proposta de nous mòduls i nous enllaços entre mòduls).

- Adequació del mòdul de Conservació-Restauració

Per dur a terme l'adaptació del mòdul *Conservació-Restauració* es va recollir informació sobre la documentació utilitzada per diferents centres museístics. Concretament, es van consultar les següents institucions: MNAC, Macba, Museu d'Història de Catalunya, Museu Picasso, Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya, Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, Teatre-Museu Dalí i Fundació Joan Miró.

A partir de la documentació recollida i de l'estructura inicial del mòdul de conservació-restauració, es van redactar uns requeriments específics per al mòdul.

Tot seguit, s'obrí un procés de discussió, encara no finalitzat, amb el proveïdor sobre la proposta d'adaptació. El proveïdor ha implementat determinades millores i des de l'equip de treball s'han anat perfilant els requeriments en funció de com s'anava adaptant el programari. No obstant això, hi ha encara un nombre considerable de peticions de canvis que no

s'han pogut dur a terme per constriccions donades per l'estructura bàsica del programari.

FORMACIÓ D'USUARIS

Des de la Direcció General del Patrimoni Cultural, Àrea de Difusió i Explotació, s'ha iniciat l'organització dels cursos de formació del nou programari de documentació MuseumPlus amb la intenció de formar els tècnics i professionals dels nostres museus.

La formació s'ha estructurat en dos nivells. El primer és un curs de formació bàsica en les funcionalitats del programari adreçat a tots els tècnics relacionats amb les col·leccions del museu, ja que en seran ells els responsables de la introducció, modificació o validació de la informació. Es tracta d'un curs de formació bàsica en el qual es presenten els mòduls estructurals del programari (*Col·lecció, Bibliografia, Autors/Participants*) i s'introdueixen altres mòduls més específics (*Adreces*).

Aquests cursos tenen una durada total de deu hores, repartides en dues sessions en les quals els futurs usuaris disposen d'un ordinador per tal de seguir les explicacions del funcionament del programari que es projecten en una pantalla i per familiaritzar-se alhora amb el MuseumPlus tot experimentant amb fitxes de prova que cada participant crea amb dades similars a les que poden tenir al museu.

Els cursos de formació tenen la voluntat d'adequar-se a les necessitats dels diferents museus i en aquest sentit ja s'han organitzat cursos per alguns dels museus pilot amb més especificitats i volum de gestió: en concret el primer cas ha estat el MNAC.

S'han convocat set cursos, amb un total de deu hores estructurades en tres dies, en què s'han format els tècnics relacionats amb les diferents col·leccions i departaments de què consta el MNAC (Documentació, Romànic, Gòtic, Renaixement i Barroc, Segles XIX i XX, Numismàtica, Fotografia, Mitjans informàtics, GDCG, Dibuixos i Gravats, Arxiu, Exposicions, Conservació i Restauració). Igualment s'han dut a terme tres cursos, de cinc hores cadascun, dels mòduls d'exposició i contracte de préstec, i dues sessions dedicades als mòduls de conservació i restauració.

Cada sessió formativa ha comportat el desplaçament de dos tècnics de l'equip de treball al museu, i els cursos s'han reduït a grups de sis persones.

D'altra banda, hi ha una clara voluntat d'interacció i participació amb altres institucions que ha dut a la convocatòria de cursos de formació destinats als tècnics de la xarxa de museus locals dependents de la Diputació

de Barcelona, així com al personal tècnic i informàtic de l'ICUB, que després s'encarregarà de supervisar i assessorar els seus museus. En aquest sentit, des del mes de febrer d'enguany s'han organitzat nou cursos amb un total de cent trenta assistents.

En aquesta mateixa línia de promoure al màxim la participació, s'han programat cursos a d'altres punts del territori, com ara Girona, on ja s'ha fet un primer curs, Tarragona o Lleida, per tal de descentralitzar la formació i d'aquesta manera facilitar l'assistència als cursos als tècnics dels museus de comarques.

Paral·lelament s'han organitzat cursos de formació en gestió i administració del programari adreçats als directors dels museus i/o als responsables últims de la documentació de cada museu. Seran ells qui adequaran el programari a les necessitats específiques de cada museu, definint-ne el perfil de cada usuari, les tasques que cal desenvolupar-hi, els tesaurus i llistats, etc. Es tracta, doncs, d'un usuari avançat amb una responsabilitat última sobre la introducció de les dades i, per tant, sobre la tasca de documentació del museu; és per això que aquest curs avançat no s'adreça als tècnics dels museus sinó tan sols a un perfil d'administrador/gestor del programari a cada museu, que alhora ha de ser capaç de formar el seu propi personal.

En el moment present, quan ja han començat les migracions de dades d'alguns museus i ja és a punt la seva implementació definitiva, es preveu continuar amb la tasca formativa intentant, en la mesura del possible, fer coincidir el traspàs de dades amb la formació del personal que se n'haurà de fer càrrec.

En una segona fase, quan tots els museus ja tindran instal·lat el MuseumPlus i hauran rebut una primera formació, es continuaran les tasques de suport i de formació, encarades, però, cap a aspectes més complexos de l'aplicació per tal de poder satisfer les necessitats dels usuaris i explotar al màxim les potencialitats del programari.

ESCENARI DE FUTUR. CONCLUSIONS

Com abans hem esmentat, gairebé finalitzat el procés d'adequació de l'estàndard català de MuseumPlus, ens trobem en un punt en què el programari comença a fer-se a mans dels tècnics, professionals i personal que diàriament l'haurà de fer servir com una eina més.

Això només serà possible en la mesura que hi hagi la implicació personal que permeti que hom «faci seva» l'eina. Dificilment cap producte informàtic resol al cent per cent totes les necessitats i satisfà tothom per igual.

No obstant això, creiem que MuseumPlus millorarà sensiblement les nostres condicions de treball de documentació de gestió de les col·leccions, proporcionant-nos l'estabilitat necessària per a la correcció de mancances en completar nombrosos inventaris, alhora que establirà una base des de la qual racionalitzar, sistematitzar i explotar de manera conjunta la informació al voltant de les nostres col·leccions.

A l'estricta procés d'implementació als museus, se sumaran les següents actuacions previstes:

- creació de la base de dades consolidada dels fons dels museus de Catalunya;
- difusió del seu contingut a Internet;
- creació de grups de treball responsables del manteniment dels vocabularis i tesaurus per a les diferents disciplines;
- seguiment de les millores pendents d'implementació a l'estàndard;
- participació en la definició dels requeriments en el moment en què l'actual plataforma tecnològica de MuseumPlus sigui renovada.